Przemysław Deszczyński

INSTYTUCJE PRYWATNE REALIZUJĄCE POMOC GOSPODARCZĄ RFN DLA KRAJÓW ROZWIJAJĄCYCH SIĘ

Uwagi wstępne

Rozwój stosunków RFN z krajami rozwijającymi się wzbudza coraz większe zainteresowanie. Kryzys energetyczny i surowcowy uzmysłowił bowiem wielu przedstawicielom kół politycznych i gospodarczych RFN, zależność zachodnioniemieckiej ekonomiki od dostaw surowcowych. Pojawiła się zatem obiektywna konieczność kompleksowego, bardziej aktywnego działania RFN w państwach Trzeciego Świata, obejmującego przepływy towarowe i kapitałowe oraz pomoc gospodarczą[1].

W polskiej literaturze politologicznej i ekonomicznej niewiele miejsca poświęcono dotychczas problematyce zachodnioniemieckiej pomocy gospodarczej dla krajów rozwijających się. W dobie zaostrzania się procesów rywalizacji i konfrontacji w krajach rozwijających się między Wschodem a Zachodem zajęcie się tymi problemami staje się niezwykle pilnym zadaniem.

W niniejszym artykule przedstawiono cele, jakie stawiane są przy urzeczywistnianiu pomocy gospodarczej RFN w krajach rozwijających się oraz najważniejsze instytucje prywatne[2], które tę pomoc realizują. W szczegól-

---

[1] Pomoc gospodarczą można zdefiniować jako transfer pieniędzy, dóbr materialnych i usług (w tym również wiedzy i umiejętności) kanałami państwowymi, bilateralnymi, bądź multilateralnymi, w płaszczyźnie międzynarodowej na warunkach bardziej dogodnych niż rynkowe. Winiecki Jan, Rola pomocy gospodarczej w polityce zagranicznej USA wobec krajów rozwijających się, Warszawa 1979, s. 11-12.

[2] Pod pojęciem instytucji, prywatnej rozumiem taką instytucję (organizację, fundację itp.), która spełnia dwa podstawowe warunki:
- utworzono ją na podstawie prawa prywatnego
- nie podporządkowano jej bezpośrednio rządowi.

ności omówiono działalność organizacji Kościoła Katolickiego i Kościoła Ewangelickiego, służb ochotniczych nie związanych bezpośrednio z Kościołem, fundacji politycznych i innych.

Cele pomocy gospodarczej RFN w krajach rozwijających się.

Kraje rozwijające się ze względu na walory gospodarcze i strategiczne zawsze znajdowały się w kręgu zainteresowań zachodnioniemieckich kół politycznych i przemysłowych. RFN dążąc bowiem do osiągnięcia silnej pozycji politycznej w Europie i na świecie szukała poparcia w realizacji tego zamierzenia w państwach rozwijających się. Podkreślano także znaczenie państw Trzeciego Świata dla RFN w dalszej perspektywie, w miarę postępującej w tych krajach emancypacji politycznej i industrializacji.

Analizując materiały poświęcone zagadnieniom pomocy gospodarczej RFN - a jest ich niemało[3] - można dokonać podziału na trzy podstawowe grupy motywów, skłaniających instytucje zachodnioniemieckie do udzielania różnego zakresu świadczeń krajom rozwijającym się:

- polityczne,
- gospodarcze,
- etyczno-humanitarne.

Wspólną płaszczyznę tych trzech podstawowych celów, realizowanych przez instytucje państwowe i prywatne (w mniejszym stopniu lub większym, bezpośrednio lub pośrednio) stanowi fakt, iż wynikają one z ogólnych zasad polityki zagranicznej RFN, wyznaczanej przez panujący w tym kraju system społeczno-polityczny.

Do najważniejszych celów politycznych zaliczyć należy:

- realizację doktryny Hallsteina. Zgodnie z ogłoszoną w 1955 r. doktryną, RFN nie powinna utrzymywać stosunków dyplomatycznych z żadnym krajem uznającym NRD. Gdy np. prezydent Gwinei, S. Toure wyraził gotowość nawiązania stosunków dyplomatycznych z NRD, rząd RFN zagroził wstrzymaniem pomocy gospodarczej. Z kolei w okresie sprawowania władzy w Ghanie przez prezydenta Nkrumaha, rząd RFN wstrzymał przyrzeczoną pomoc gospodarczą, pomimo zawartych wcześniej układów[4]. Podobnych przykładów można podać znacznie więcej. Coraz mniejsza skuteczność polityki dyskryminacji NRD na forum światowej i podpisanie przez rząd Brandta układów ze ZSRR i pozostałymi państwami socjalistycznymi spowodowało ostateczne odstąpienie od doktryny Hallsteina,

---

[3] Problematyka pomocy gospodarczej RFN dla państw Trzeciego Świata omawiana jest na różnych płaszczyznach: podczas Zgromadzenia Ogólnego ONZ, konferencji rozbrojeniowych, debat dotyczących praw człowieka, w oświadczeniach rządowych, podczas debat w Bundestagu, na zjazdach partyjnych, czy w przemówieniach polityków, wygłaszanych z okazji przedsięwzięć gospodarczych czy kulturalnych. Wszystko to w mniejszym lub większym stopniu wpływa na kształtowanie polityki rozwojowej, a w jej ramach pomocy gospodarczej RFN dla krajów rozwijających się. Szerzej na ten temat traktuje pozycja - Ringer K., Renesse E. A., Uhlig Ch., Bochumer Schriften zur Entwicklungspolitik, Tübingen 1981 s. 451.

[4] Tomala M., Ekspansja RFN na rynki świata, Warszawa 1970, s. 141.

- rywalizację Zachodu ze Wschodem w państwach tego obszaru. Współzawodnictwo obu systemów zmusza Zachód, w tym także RFN do aktywnej polityki w krajach rozwijających się, zorientowanej na preferowanie rozwiązań zgodnych z założeniami systemu polityczno-społecznego i gospodarczego świata kapitalistycznego. Były minister Federalnego Ministerstwa Współpracy Gospodarczej (das Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit) E. Bahr wyraźnie stwierdził: „Jeżeli na skutek słabości Zachodu i braku wyobraźni, państwa przemysłowe nie obronią mechanizmów wolnej gospodarki rynkowej, która jest w stanie zapewnić pomoc słabym, to kraje Trzeciego Świata będą szukać oparcia w państwach komunistycznych. Wówczas komunizm na swoją korzyść rozegra jeden z najważniejszych konfliktów światowych[5],
- problem niemiecki, a mówiąc dokładniej konsekwencje wynikające z podziału Niemiec na dwa państwa o przeciwstawnych ustrojach społeczno-ekonomicznych. Z tego względu całokształt stosunków państw niemieckich z krajami rozwijającymi się nabiera dodatkowego znaczenia. RFN zależy bardzo, aby z tej bezpośredniej rywalizacji wyjść zwycięsko,
- zapewnienie przyjaciół na całym świecie. Poprzez pomoc gospodarczą pomiędzy dawcą i biorcą powstają nowe i utrwalają się stare przyjazne stosunki. Były minister spraw zagranicznych RFN, a zarazem pierwszy minister Federalnego Ministerstwa Współpracy Gospodarczej W. Scheel powiedział: „Polityka rozwojowa nie straci nic na otwartości i politycznej sile przekonywania, jeżeli przyznamy, że powinna ona uwzględnić interesy wszystkich partnerów - i dawców i biorców. Problem jak są zorientowane kraje rozwijające się, czy prowschodnio, czy prozachodnio można rozstrzygnąć nie poprzez siłę militarną, lecz tylko poprzez skuteczny udział w przezwyciężaniu gospodarczych i socjalnych trudności tych państw[6],
- wpływ na dyskusję i decyzje w ONZ. Jak wiadomo RFN do września 1973 r. nie była członkiem ONZ. Dlatego też poprzez pomoc gospodarczą i uzyskanym dzięki niej „przyjacielskim stosunkom" chciał rząd boński zabezpieczyć własne interesy w Zgromadzeniu Ogólnym ONZ oraz stworzyć korzystny klimat dla RFN w gremiach ONZ.

Najważniejsze cele gospodarcze to:

- utrwalenie i dalszy rozwój stosunków handlowych. Dla nastawionej proeksportowo zachodnioniemieckiej gospodarki rozszerzanie i pogłębianie wymiany handlowej poprzez udzielanie pomocy gospodarczej ma pierwszorzędne znaczenie, w pewnym zakresie większe aniżeli w przypadku USA, Wielkiej Brytanii i Francji. RFN nie odgrywa bowiem w Trzecim Świecie takiej roli politycznej jak Stany Zjednoczone, nie ma tradycyjnych więzi, jak Wielka Brytania z państwami Wspólnoty Brytyjskiej, czy Francja z dawnymi koloniami. Współpraca z krajami rozwijającymi się wzmac-

---

[5] Partie socjaldemokratyczne Europy, Warszawa 1982 s. 303-304.

[6] Schel W., Neue Wege Deutscher Entwicklungspolitik, Sonderdruck im Auftrag des BMZ. Bonn 1966, s. 4.

nia również pozycję RFN w świecie kapitalistycznym, sprawia, że jej potencjał gospodarczy jest bardziej odporny na pojawiające się w gospodarce światowej kryzysy,
- tworzenie nowych rynków zbytu w bliższej lub dalszej perspektywie.

Poprzez pomoc gospodarczą RFN rozwija ekonomikę krajów rozwijających się, niejednokrotnie rozwiązuje ich bieżące trudności finansowe, a tym samym ułatwia również zachodnioniemieckim przedsiębiorstwom działalność gospodarczą w państwach tego obszaru. Dla takich krajów jak np. Indie, Pakistan czy Tunezja udział podstawowej pomocy zagranicznej w ich globalnym wpływie dewiz stanowił w latach 1969-1973 odpowiednio 40,3%, 68,8[7]:
- utrzymanie dotychczasowych i ewentualnie tworzenie nowych miejsc pracy w kraju. Kredyty otrzymane w ramach pomocy gospodarczej przeznaczane są z reguły (1/2 do 2/3) na zakupy zachodnioniemieckich wyrobów przemysłowych. E. Bahr określił nawet pomoc gospodarcza jako „podporę zachodnioniemieckiej koniunktury"[8],
- zapewnienie surowców dla zachodnioniemieckich przedsiębiorstw. W gospodarce RFN problem ten odgrywa bardzo ważną rolę. W 1978 r. RFN importowała z krajów rozwijających się miedź w postaci koncentratu rudy w 80%, metalu w 55%, cyny odpowiednio w 54% i w 91%, wolframu w 43% i w 10%, manganu w 87% i w 52%, boksytu w 42%, koncentratu rudy żelaza w 54%, surówki w 41%, koncentratu ferroniobu w 82%. W 1979 r. aż 73% importowanej ropy pochodziło z sześciu krajów rozwijających się (Arabii Saudyjskiej, Libii, Nigerii, Iranu, Algierii, Zjednoczonych Emiratów Arabskich[9]). (100% - globalny import danego surowca).

Rząd RFN w dobie kryzysu energetycznego i surowcowego czynił usilne starania, aby stworzyć w różnych częściach świata własną bazę surowcową, niezbędną dla dalszego stabilnego rozwoju ekonomicznego państwa. Ważne miejsce w tych przedsięwzięciach, obok eksportu kapitału spełnia właśnie pomoc gospodarcza.

Najważniejsze cele etyczno-humanitarne to:
- solidarność i chrześcijańska miłość bliźniego.

Solidarność nie ma jak dotychczas dokładnej definicji i w zależności od tego jakie siły polityczne posługują się tym pojęciem, jej treść jest nieco inaczej interpretowana. Ogólnie jednak chodzi o poczuwanie się do współodpowiedzialności za los ludzi żyjących w krajach rozwijających się. Podobnie zresztą postępują grupy i organizacje kościelne, których działalność tak ukierunkowano, aby łagodzić beznadziejną sytuację i

---

[7] Bohrmann A. Zum Verhältnis vom Aussenwirtschafts - und Entwicklungspolitik, Hamburg 1975, s. 181.

[8] IPW - Berichte, Berlin 1979, nr 6, s. 27. Rynki Zagraniczne nr 74, z 21 czerwca 1975 r. s. 2.

[9] Esser K. Wieman J., Schwerpunktländer in der Dritten Welt, Konsequenzen für die Südbeziehungen der Bundesrepublik Deutschland, Berlin 1981, s. 192.

straszliwą biedę wielu milionów ludzi, głównie w imię chrześcijańskiej miłości bliźniego[10],

- moralny obowiązek innym pomagać. Rząd RFN, partie polityczne, a także inne organizacje i grupy uważają pomoc w rozwoju krajów rozwijających się za naturalny i moralny obowiązek, tym bardziej iż nad Renem nie zapomniano, że szybka odbudowa zniszczonych Niemiec Zachodnich stała się możliwa dzięki kredytom uzyskanym od USA w ramach Planu Marschalla. Poseł do Bundestagu z ramienia SPD H. Kalbitzer określił to w następujący sposób: „Sądzę, że powinniśmy dawać, ponieważ nam dano"[11].

Instytucje prywatne, realizujące pomoc gospodarczą RFN dla krajów rozwijających się

Instytucje urzeczywistniające zachodnioniemiecką pomoc gospodarczą zaczęły szybko powstawać na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych przy poparciu rządu RFN. Rząd boński zdając sobie sprawę, że proces dekolonizacji stał się nieodwracalnym faktem (oficjalnie opowiedział się za likwidacją klasycznych wzorów kolonializmu) pragnął wzmocnić swoją pozycję polityczną i gospodarczą w krajach rozwijających, udzielając im pomocy gospodarczej. Powyższe stwierdzenie nie oznacza wcale, że utworzenie około 300 organizacji, które współuczestniczą w kształtowaniu i realizacji polityki rozwojowej traktować należy tylko jako echo życzeń kół rządowych w RFN. Wprost przeciwnie, bardzo wiele z nich powstało samorzutnie, jako efekt wewnętrznej inicjatywy różnych grup zachodnioniemieckiego społeczeństwa, stanowiąc zarazem promocję kulturalną i handlową. W tej całej wielkiej grupie można wyróżnić organizacje, fundacje i instytucje, których działalność[12]:

- wyłącznie obejmuje politykę i pomoc rozwojową np. Służba w Krajach Zamorskich (Dienste in Übersee)
- obok innych zadań ukierunkowano także w dziedzinie polityki rozwojowej np. polityczne fundacje,
- polega wyłącznie na praktycznym urzeczywistnieniu polityki rozwojowej np. służby ochotnicze,
- dotyczy problematyki pomocy gospodarczej tylko od strony teoretycznej np. naukowe instytuty na uniwersytetach,
- skoncentrowano w pewnych segmentach polityki rozwojowej np. służba zdrowia, spółdzielczość,
- jest związana z polityką rozwojową poprzez inne organizacje, specjalizujące się w tym zakresie np. Federalny Urząd Centralnego Pośrednictwa Pracy (die Zentralstelle für Arbeitsvermittlung der Bundesanstalt für Arbeit),

---

[10] Szerzej na temat pomocy świadczonej dla państw Trzeciego Świata przez Kościół Katolicki można znaleźć w: Trends in der Kirchlichen Entwicklungsarbeit, Aachen 1980, s. 80, Misereor Jahresbericht 1983, Aachen 1984 s. 44.

[11] Schloz R. Deutsche Entwicklungspolitik Eine Bilanz nach 25 Jahren, München - Wien 1979, s. 19.

[12] Tamże, s. 102-103.

- ma miejsce jedynie w odniesieniu do organizacji, które funkcjonują na podobnych lub bardzo zbliżonych zasadach w krajach rozwijających się np. Zrzeszenie Zachodnioniemieckich Związków Zawodowych (der Deutsche Gewerkschaftsbund)
- obejmuje przede wszystkim kulturę i w jej ramach na pewnych odcinkach także politykę rozwojową np. Instytut Goethego (das Goethe - Institut)
- skierowano tylko na jeden kontynent np. Stowarzyszenie Ameryki Łacińskiej (Iberoamerika - Verein)
- podporządkowano międzynarodowym organizacjom np. Międzynarodowa Chrześcijańska Służba Pokoju (Internationaler Christlicher Friedendienst E I R E N E).

Powyższy podział obrazuje skalę zaangażowania i różnorodność form organizacyjnych, jakie towarzyszą urzeczywistnianiu zachodnioniemieckiej pomocy gospodarczej w państwach Trzeciego Świata. W niniejszym artykule omówione zostaną tylko najważniejsze instytucje prywatne w ujęciu zaprezentowanym w uwagach wstępnych.

1. Działalność Kościoła Katolickiego i Ewangelickiego

W RFN zarówno Kościół Katolicki, jak i Ewangelicki realizują zakrojoną na szeroką skalę przedsięwzięcia w dziedzinie pomocy dla państw Trzeciego Świata. Obejmują one, przede wszystkim przygotowywanie i finansowanie pobytu zachodnioniemieckich specjalistów w krajach rozwijających się oraz organizację kształcenia miejscowej kadry fachowej w zakresie, odpowiadającym aktualnie zgłoszonym potrzebom. Działalność Kościołów zapoczątkowano jeszcze pod koniec lat pięćdziesiątych, tworząc z biegiem czasu wiele wyspecjalizowanych instytucji takich jak: Misereor, Brot für Welt, kościelne ośrodki pomocy rozwojowej i służby ochotnicze.

1.1. Misereor, to instytucja Kościoła Katolickiego z siedzibą w Aachen, zajmująca się udzielaniem pomocy krajom rozwijającym się. Jej nazwa pochodzi od słów Chrystusa „Misereor Super Turbam" (zlituj się narodzie). Z tymi właśnie słowami zwrócili się do katolików w liście apostolskim (w lutym 1959 r.) zachodnioniemieccy biskupi, prosząc o finansową pomoc w celu złagodzenia straszliwej nędzy w krajach Afryki i Azji. List nie pozostał bez odpowiedzi, zebrano ponad 35 mln DM[13]. Dzisiaj Misereor to nie tylko motto corocznej akcji zbierania pieniędzy, ale nowoczesna i efektywnie działająca organizacja. Na uwagę zasługuje fakt, że Misereor nie tylko łagodzi, ale także w miarę możliwości likwiduje przyczyny nędzy. Przy podejmowaniu decyzji odnośnie podziału środków nie są brane pod uwagę jakiekolwiek uprzedzenia związane z rasą, czy też wyznawaną religią.

---

[13] Zbiórkę datków kontynuowano także w latach następnych - np. w 1960 r. zebrano 50 mln DM, w 1977 r. 82 mln DM, a rok później 85 mln DM. Tamże, s. 36.

Misereor koncentruje swoją działalność w czterech podstawowych dziedzinach: oświacie, służbie zdrowia, rolnictwie, rzemiośle i nauce zawodu[14].

W latach 1959-1978 opracowano 3552 projekty obejmujące m.in. budowę szkół podstawowych i radiowych internatów dla uczniów, ośrodków kształcenia nauczycieli oraz innych form walki z analfabetyzmem na łączną sumę 339,7 mln DM. Oprócz tego wydatkowano 186,9 mln DM na podniesienie kwalifikacji siły roboczej w krajach rozwijających się. W analogicznym okresie zrealizowano w służbie zdrowia 5756 przedsięwzięć o wartości 551,7 mln DM. Dotyczyły one: budowy szpitali i szkół, przygotowywania do zawodu personelu medycznego, dostaw pojazdów do transportu chorych oraz związanych z profilaktyką zdrowia człowieka. Z kolei na rozwój rolnictwa w latach 1959-1978 (3262 projekty, z których najważniejsze to: elektryfikacja ok. 300 wsi, budowa 153 zakładów przetwórstwa artykułów rolno-spożywczych, studni i systemów nawadniających dla ponad 2000 wsi, stworzenie 35 000 miejsc dla tubylców mogących podnieść swoje kwalifikacje) wydatkowano 387,5 mln DM. W zakresie programów popierania rzemiosła w krajach rozwijających się (zwłaszcza na wsi) i nauki zawodu (głównie szkoły o profilu technicznym) przeznaczono w omawianym okresie 299,4 mln DM.

1.2. Brot für Welt (Chleb dla świata), to organizacja z siedzibą w Stuttgarcie, funkcjonująca na podobnych zasadach jak Misereor, z tą różnicą jednak, że podporządkowana jest w RFN Kościołowi Ewangelickiemu. Jej powstanie wiąże się z 1959 r., kiedy to Rada Kościoła Ewangelickiego w Niemczech Zachodnich zwróciła się do wiernych z prośbą o pomoc w przezwyciężaniu nędzy i głodu na świecie. W działalności Brot für Welt można wyróżnić trzy podstawowe formy: pomoc żywnościową, walkę z chorobami i epidemiami oraz pomoc finansową dla przedsięwzięć, zorientowanych na usuwanie przyczyn nędzy w państwach Trzeciego Świata.

Brot für Welt jest częścią składową diakonowskiej wspólnoty pracy kościołów ewangelickich w RFN (EKD - der Evangelischen Kirchen in Deutschland) i finansuje projekty pomocy rozwojowej, przede wszystkim dzięki corocznym akcjom zbierania pieniędzy, przeprowadzanym od niedzieli adwentowej do Świąt Wielkanocnych. Wprawdzie większą aktywność w tym zakresie wykazuje Kościół Katolicki (Dla Brot für Welt zebrano np. na przełomie 1959/60 14 mln DM, a 1976/77 49 mln DM), to jednak i tak kieruje on dużą siecią szkół podstawowych, średnich i wyższych[15]. Chodzi tutaj o ponad 2000 szkół podstawowych z 167 tysiącami uczniów, 130 szkół średnich i wyższych z 21 tysiącami studiujących.

1.3. Ośrodki Pomocy dla Krajów Rozwijających się powstały z inicjatywy rządu federalnego. Już w 1960 r. kanclerz K. Adenauer wystąpił z ofertą partnerskiej współpracy między rządem, a kościołem w dziedzinie pomocy

---

[14] Trends in der Kirchlichen ..., cit. s. 13-20.

[15] Schloz R., Deutsche ... op. cit. s. 37-39. Tomala M. Ekspansja ... op. cit. s. 279.

rozwojowej. Owa partnerska współpraca miała zdaniem rządu polegać na wykorzystaniu zdobytych przez kościół doświadczeń, jego licznych instytucjonalnych i personalnych powiązań na całym świecie w zamian za dodatkowe środki finansowe, pochodzące z budżetu państwa. Kościół, zwłaszcza Ewangelicki zareagował na tę propozycję bardzo sceptycznie, obawiając się, że rząd RFN potraktuje przedsięwzięcia kościelne jako dźwignię politycznych wpływów w krajach rozwijających się i uczyni je instrumentem własnej polityki. Ostatecznie doszło jednak do porozumienia (w połowie 1961 r.) między rządem i kościołem, w rezultacie którego Kościół Katolicki utworzył w lutym 1962 r. Katholische Zentralstelle für Entwicklungshilfe (Katolicki Ośrodek Pomocy Rozwojowej), natomiast Kościół Ewangelicki w sierpniu 1962 r. Evangelische Zentralstelle für Entwicklungshilfe (Ewangelicki Ośrodek Pomocy Rozwojowej). Obydwa ośrodki ściśle współpracują z rządem poprzez Ministerstwo Spraw Zagranicznych) das Auswärtige Amt) i Federalne Ministerstwo Współpracy Gospodarczej (das Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit), które każdorazowo kontroluje i zatwierdza rzeczowe i celowe wykorzystanie środków finansowych z budżetu państwa.

W okresie 1962-1976 Centralny Ośrodek Katolicki Pomocy Rozwojowej otrzymał ponad 0,5 mld DM, przy czym w poszczególnych latach wysokość subwencji ulegała pewnym wahaniom np. w 1962 r. ponad 30 mld DM,w 1964 r. 23 mld DM, dopiero począwszy od 1965 r. następuje systematyczny wzrost, by w 1975 r. osiągnąć poziom wyższy, aniżeli 70 mln DM[16]. Mniej więcej podobne wielkości środków finansowych przeznaczono dla Centralnego Ośrodka Ewangelickiego Pomocy Rozwojowej. Obydwa ośrodki współdziałają ze sobą, są nawet przypadki popierania tej samej organizacji, czy przedsięwzięcia w krajach rozwijających się, pod warunkiem jednak, że nie stoją one w sprzeczności z ideą ekumenizmu. Koordynacja i uzgadnianie pracy dokonuje się w trzech płaszczyznach poprzez:

- stałe kontakty na szczeblu odpowiednich referatów;
- comiesięczne rutynowe posiedzenie;
- spotkania na szczycie, w których biorą udział także Misereor i Brot für Welt.

  Interesujące jest także stanowisko Wspólnej Konferencji i Kościołów dla Problemów Krajów Rozwijających się (die Gemeinsame Konferenz der Kirchen für Entwicklungsfragen - GKKE), która oczekuje od rządu RFN[17];
- otwarcia rynku zachodnioniemieckiego dla produktów z krajów rozwijających się i przeciwdziałaniu protekcjonistycznym praktykom,
- stałego dążenia do ukształtowania sprawiedliwych struktur rynku światowego;

---

[16] W 1982 r. rząd RFN przeznaczył na kościelne przedsięwzięcia w krajach rozwijających się 171,23 mln DM. Journalisten - Handbuch Entwicklungspolitik 1983, Bonn 1984 s. 177. Schloz, R., Deutsche ... op. cit. s. 43.

[17] Entwicklung heisst: Befreiung und Gerechtigkeit, Stellungnahme aus der Katholischen Kirche in der Bundesrepublik Deutschland z r Dritten Welt und zur Entwicklungspolitik 1970-1983, München 1983 s. 148.

- zmniejszania siły oddziaływania mechanizmów rynkowych np. poprzez tworzenie karteli eksportowych
- przedsięwzięcia kroków zaradczych w celu stabilizacji eksportu oraz dochodów krajów rozwijających się
- poparcia w tworzeniu związków zawodowych w krajach rozwijających się
- stworzenia szansy także dla najbiedniejszych warstw w krajach rozwijających się np. poprzez reformę rolną.

1.4. Kościelne służby ochotnicze. Powszechnie wiadomo, że w krajach rozwijających się jedną z wielu barier utrudniających rozwój gospodarczy tych państw jest brak wykwalifikowanej siły roboczej. Dlatego też w ramach pomocy rozwojowej kościoła od samego początku zwrócono na ten problem szczególną uwagę. Już w kwietniu 1959 r. Kościół Katolicki utworzył Zespół Roboczy ds. Pomocy Rozwojowej (die Arbeitsgemeinschaft für Entwicklungshilfe - AGEH) z siedzibą w Aachen (od 1973 r. w Köln), który przygotowuje i finansuje pobyt zachodnioniemieckich specjalistów w krajach rozwijających się oraz finansuje kształcenie miejscowej kadry fachowej. W latach 1959-1982 AGEH zorganizowała wyjazdy dla prawie 2800 ekspertów (w 1982 r. wysłano 292 osoby)[18]. Zespół ten powołało 38 związków i organizacji katolickich, a najważniejsze z nich to:

- der Deutsche Caritasverband (Zachodnioniemiecki Związek Caritas)
- des Zentralkomitee der deutschen Katholiken (Centralny Komitet Zachodnioniemieckich Katolików)
- der Bund der Deutschen Katholische Jugend (Związek Zachodnioniemieckiej Młodzieży Katolickiej)
- die Katholische Arbeiterbewegung (Katolicki Ruch Robotniczy)
- die Katholische Deutsche Studenteneinigung (Katolickie Pojednanie Zachodnioniemieckich Studentów)
- der Katholische Frauenbund (Katolicki Związek Kobiet).

Udział tak wielu związków katolickich, obejmujących swoim oddziaływaniem całą społeczność katolicką w RFN potwierdza raz jeszcze niezwykle aktywną i bardzo dobrze zorganizowaną działalność Kościoła Katolickiego w państwach Trzeciego Świata.

Także strona ewangelicka utworzyła na podobnych zasadach w listopadzie 1960 r. die Arbeitsgemeinschaft Evangelischer Kirchen in Deutschland „Dienste in Übersee" z siedzibą w Stuttgarcie (Zespół Roboczy Ewangelickiego Kościoła w Niemczech Zachodnich „Służba w Krajach Zamorskich"). W latach 1960-1982 „Dienste in übersee" zawarła prawie 1500 kontraktów z zachodnioniemieckimi fachowcami (w 1982 r. wysłano 203 osoby[19]). Najważniejszymi członkami tego Zespołu są:

- Aussenamt der Evangelischer Kirche (Zagraniczny Urząd Ewangelickiego Kościoła)

---

[18] Journalisten - Handbuch ... op. cit. s. 157. Auslandskurier nr 4 z kwietnia 1981 r.

[19] Journalisten - Handbuch ..., op.cit. s. 157, Auslandskurier nr 4 z kwietnia 1981 r.

- Deutscher Evangelischer Missionrat (Zachodnioniemiecka Ewangelicka Rada Misyjna)
- Evangelische Studentengemeinde (Ewangelicki Zbiór Studentów)
- Lutherischer Weltdienst (Luterańska Służba Światowa)
- Arbeitsgemeinschaft der Evangelischen Jugend Deutschlands (Zespół Roboczy Ewangelickiej Młodzieży Zachodnich Niemiec)
- Ewangelische Freikirchen (Wolne Kościoły Ewangelickie).

2. Inne służby ochotnicze

W RFN, wzorem Stanów Zjednoczonych funkcjonują organizacje ochotnicze, nie związane bezpośrednio z Kościołem Katolickim, bądź Ewangelickim. Służby te powstały w kilka lat później i przy ich powołaniu obok doświadczeń amerykańskich wykorzystano także wnioski płynące z praktyki działania AGEH oraz „Dienste in Übersee". Zachodnioniemieckie służby ochotnicze współpracują ze sobą, przy czym formalne powiązania między AGEH i „Dienste in Übersee", a utworzoną przez rząd w 1963 r. Deutsche Entwicklungsdienst - DED (Zachodnioniemiecka Służba Pomocy Krajom Rozwijającym się) ma miejsce poprzez Arbeitskreis „Lernen und Helfen in Übersee", (Koło Robocze Uczuć i Pomagać w Krajach Zamorskich).

2.1. Arbeitskreis „Lernen und Helfen in Übersee", to naczelne zrzeszenie 44 prywatnych zachodnioniemieckich organizacji i związków ochotniczych. Powstało ono w 1962 r., z inicjatywy sił społecznych, o różnej orientacji politycznej, które łączyła fascynacja ideą amerykańskiego Korpusu Pokoju (Peace Corps) i zamiar urzeczywistnienia jej w warunkach RFN[20]. Motto „Lernen und Helfen in Übersee" zaczerpnięto z przemówienia sekretarza generalnego ONZ U Thanta w Genewie i oddaje ono bardzo wiernie istotę tej organizacji, stanowi też jej długofalowy program. Podobnie jak w Peace Corps także w „Lernen und Helfen in Übersee", liczy się przede wszystkim na młodzież, na jej spontaniczną aktywność, chęć poznania „starego" w imię „nowego", niezależnie od przywilejów i materialnych korzyści.

W początkowym okresie działalności skupiono się na wypracowaniu zasad werbunku ochotników, ich odpowiedniego doboru i przygotowania pod kątem, jak najlepszego wypełniania planowanych projektów. Przy czym już wówczas zakładano możliwość, nie tylko rozwiązywania problemów wymagających wykazania wiedzy fachowej, ale również transmisji koncepcji systemowych, polityczno-społecznych i gospodarczych, czy nawet samego stylu ży-

---

[20] W 1961 r. rozpoczął działalność Korpus Pokoju (Peace Corps), którego celem było wypełnianie przez młodych Amerykanów różnorodnych zadań nie wymagających najwyższego poziomu wiedzy i umiejętności w krajach rozwijających się. Amerykańscy ochotnicy pracowali w systemie oświaty (ponad 50% ogółu), w administracji publicznej i innych dziedzinach życia społecznego. W szczytowym okresie tj. w połowie lat sześćdziesiątych ich liczba wynosiła około 8-10 tysięcy osób. Winiecki J., Rola ..., op. cit. s. 76-77.

cia[21]. Oczywiście nadal najważniejszym zadaniem pozostaje kształcenie fachowców, aby w przyszłości kraje rozwijające się nie odczuwały tak dotkliwego braku wykwalifikowanej siły roboczej.

Arbeitskreis „Lernen und Helfen in Übersee" posiada swoich przedstawicieli w radzie nadzorczej Deutscher Entwicklungsdienst (Zachodnioniemiecka Służba Rozwojowa). Za pośrednictwem tych instytucji wysłano w 1982 r. do państw Trzeciego Świata 850 osób[22].

2.2. Deutscher Entwicklungsdienst - DED powstała - dzięki intensywnemu udziałowi w pracach przygotowawczych Arbeitskreis „Lernen und Helfen in Übersee" - już w czerwcu 1963 r. W uroczystościach poświęconych tej właśnie okazji, oprócz najwyższych władz RFN (prezydenta H. Lübke i kanclerza K. Adenauera) uczestniczył również prezydent Stanów Zjednoczonych J. F. Kennedy. Jego obecność była nieprzypadkowa, gdyż to właśnie J. F. Kennedy był gorącym orędownikiem idei W. James'ea[23] i z jego inicjatywy rozpoczął działalność w USA Korpus Pokoju. Wiadomo także, że tworząc DED korzystano z amerykańskich wzorów i doświadczeń.

Deutsche Entwicklungsdienst jest spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, finansowaną z budżetu RFN. W 1982 r. Federalne Ministerstwo Współpracy Gospodarczej przyznało środki finansowe w wysokości około 71,6 mln DM. Największy udział w DED posiada państwo[24]. Rząd RFN stara się w miarę możliwości ułatwić pracę spółce, poprzez zawieranie bilateralnych układów z rządami krajów rozwijających się, objętych jej działalnością.

DED zajmuje się przede wszystkim werbunkiem młodych ludzi do pracy w państwach Trzeciego Świata w charakterze nauczycieli, pielęgniarek, doradców w różnych dziedzinach życia społecznego i gospodarczego. Funkcjonowanie DED następuje nie bez trudności. Przy planowaniu projektów trzeba brać pod uwagę bardzo wiele czynników (np. realia polityczne, społeczne, klimatyczne kraju przyjmującego, doświadczenie zawodowe ochotników, ich motywacje, predyspozycje), decydujących o ostatecznym sukcesie. To wszystko wymaga wielu zabiegów. Dlatego też pierwsza grupa ochotników została wysłana dopiero po dwuletnich przygotowaniach. Jeszcze dłużej, bo aż sześć lat czekano na prawne uregulowanie statusu ochotnika. Do 18 czerwca 1969 r. obowiązywało prawo, które nie uwzględniało specyfiki pra-

---

[21] Jak stwierdza R. Schloz ochotnicy poprzez bardzo bliskie współżycie z mieszkańcami krajów rozwijających się mieli odgrywać rolę katalizatora społecznych przeobrażeń - Schloz R., Deutsche ..., op. cit. s. 54.

[22] Journalisten - Handbuch ..., op. cit. s. 157.

[23] W. James to amerykański filozof i psycholog, żyjący w latach 1842-1910, kładł nacisk na praktyczny charakter poznania, uważając je za instrument służący zaspokojeniu jednostkowych potrzeb. Twierdził, że obok tradycyjnej służby wojskowej powinna zostać powołana do życia konstruktywna służba pokojowa. J.F. Kennedy nazwał W. James'ea ojcem idei Korpusu Pokoju.

[24] Journalisten - Handbuch ..., op. cit. s. 180. DED, w przeciwieństwie do Peace Corps (bezpośrednio podporządkowanego władzy państwowej) utworzono na podstawie prywatnego prawa i tylko częściowo finansowany jest z budżetu państwa.

cy ochotników, związane np. ze szkodliwym dla zdrowia białego człowieka klimatem, różnego rodzaju zagrożeniami, znacznie gorszymi socjalnymi warunkami. Das Entwicklungshelfer - Gesetz (ustawa o pomocnikach w krajach rozwijających się) opracowano przy współudziale przedstawicieli z Arbeitskreis „Lernen und Helfen in Übersee".

3. Fundacje polityczne w RFN - do których zaliczyć należy Friedrich Ebert Stiftung (FES), Konrad Adenauer Stiftung (KAS), Friedrich Naumann Stiftung (FNS) i Hanns Seidel Stiftung (HSS) współpracują w krajach rozwijających się, przede wszystkim ze związkami zawodowymi, partiami oraz innymi społeczno-politycznymi grupami i organizacjami. Współpraca ta polega na przekazywaniu środków finansowych, przygotowywaniu kadr i wymianie doświadczeń. Fundacje organizują także międzynarodowe konferencje, spotkania dyskusyjne i seminaria. Na uwagę zasługuje również ich aktywność w dziedzinie szkoleniowo-oświatowej dla dorosłych oraz oddziaływanie na środki masowego przekazu w państwach Trzeciego Świata. Obok rządu RFN, finansującego fundacje z budżetu państwa (w 1962 r. przyznano 120 tys. DM, w 1970 r. 44 mln DM[25], duży wpływ na ich funkcjonowanie mają cztery czołowe partie polityczne, które przyczyniły się do ich powstania. Specyfika ich działalności zostanie szerzej omówiona na przykładzie fundacji Friedricha Eberta i Konrada Adenauera[26].

Die Friedrich Ebert Stiftung - FES (Fundacja im. Friedricha Eberta) - najstarsza z wielkich fundacji politycznych w RFN, założona przez pierwszego prezydenta Rzeszy F. Eberta w 1925 r. Fundacja szczególną uwagę przywiązuje do programów stypendialnych oraz badań nad zagadnieniami polityki zagranicznej, z uwzględnieniem roli i pozycji RFN w świecie. Osobne miejsce w pracach FES zajmuje problematyka krajów rozwijających się. Początek działalności wiąże się z 1962 r., kiedy to zrealizowano pierwszy projekt - budowę szkoły na Madagaskarze. Obok urzeczywistniania, bądź popierania przedsięwzięć w dziedzinie oświatowej i kształceniowej (przede wszystkim tworzenie placówek oświaty dla dorosłych tzw. Heimvolkskochschulen) zaczęła się EES, - zwłaszcza od utworzenia Instytutu Badawczego (Forschungsinstitut) - specjalizować w zakresie polityki krajów socjalistycznych wobec państw Trzeciego Świata m.in. w 1981 r. opublikowano specjalne sprawozdanie zatytułowane „Polityka zagraniczna krajów komunistycznych, a Trzeci Świat (Aussenpolitik Komunistischer Länder und Dritte Welt), a w 1984 r. planowano zorganizować konferencję naukową na temat polityki Związku Radzieckiego wobec krajów rozwijających się. Instytut wydaje specjalistyczny kwartalnik, dotyczący problemów krajów rozwijających się zatytułowany Vierteljahresberichte- Probleme der Internationalen Zusammenarbeit.

Innym ważnym pionem FES jest Wydział Międzynarodowy. Zajmuje się także współpracą, doradztwem, pomocą i szkoleniem kadr z zagranicy (lub za

---

[25] Journalisten - Handbuch ..., op. cit. s. 177. Schloz A., Deutsche ..., op. cit. s. 112.

granicą) na kursach i seminariach, które przygotowywane są wspólnie z Instytutem Badawczym. Często prowadzi to do konkretnego współdziałania Fundacji z organizacjami społeczno-politycznymi, związkami zawodowymi, partiami, spółdzielniami, a także instytucjami środków masowego przekazu, głównie w państwach Trzeciego Świata. W ostatnich latach FES przyznaje (rocznie) ponad 1000 stypendiów dla naukowców i studentów z RFN i około 300 dla osób z zagranicy[26]. Fundacja F. Eberta pozostaje pod wpływami Socjaldemokratycznej Partii Niemiec (Sozialdemokratische Partei Deutschlands).

Die Konrad Adenauer Stiftung - KAS (Fundacje im. Konrada Adenauera) powstała w 1964 r. z połączenia Akademii Politycznej Eichholz (Politische Akademie Eichholz - PAE) z Instytutem Solidarności Międzynarodowej (Institut für Internationale Solidarität). PAE została założona w 1956 r. i jej zadaniem było propagowanie polityki Unii Chrześcijańsko-Demokratycznej (Christlich - Demokratische Union - CDU) w kraju i za granicą. Natomiast Instytut Solidarności Międzynarodowej utworzono w 1962 r. w celu inicjowania i koordynowania prac fundacji na terenie krajów rozwijających się, przede wszystkim w Ameryce Łacińskiej. Działalność Instytutu skoncentrowano obok kształcenia ogólnego i zawodowego, zwłaszcza kobiet - na współpracy ze związkami zawodowymi i organizacjami spółdzielczymi. Chodziło również o oddziaływanie na wpływowe siły polityczne oraz środki masowego przekazu.

Inną instytucją, która wchodzi w skład KAS, a zajmuje się problematyką pomocy gospodarczej dla krajów rozwijających się jest Instytut Popierania Uzdolnionych Kadr (Institut für Begabtenförderung - IBK). IBK powstało w 1965 r. i miał on poprzez finansowanie kształcenia osób (wybitnie uzdolnionych) z krajów rozwijających się przygotowywać je do pełnienia funkcji kierowniczych we wszystkich sferach życia społecznego i gospodarczego, Fundację im. Konrada Adenauera podporządkowano ściśle CDU[27].

4. Inne instytucje prywatne

Nie sposób w ramach tego artykułu omówić wszystkich instytucji prywatnych, działających w sferze szeroko rozumianej pomocy gospodarczej dla

---

[26] Działalność czterech największych fundacji politycznych jest bardzo podobna, Różnice występują głównie w strukturze organizacji, oraz geograficznych punktach ciężkości. FNS została utworzona w 1958 r. przez pierwszego prezydenta RFN liberała T. Heussa, jako Instytut Politycznego Kształcenia Dorosłych, a od 1963 r. działa także w sferze polityki rozwojowej. HSS powołano z inicjatywy CSU (Christlich - Soziale Union - Unia Chrześcijańsko-Społeczna) w 1962 r. Dokładne dane statystyczne dotyczące działalności fundacji im.Friedricha Eberta można znaleźć w corocznych sprawozdaniach - Die Arbeit der Fridrich Ebert Stiftung, Jahresbericht.

[27] Fundacja im. Konrada Adenauera w okresie swojej działalności kilkakrotnie wspierała chrześcijańsko-demokratyczne ugrupowania i partie polityczne w krajach rozwijających się, m.in. w 1964 r., 1970 r. i 1973 r., w czasie wyborów w Chile udzielono pomocy finansowej na rzecz Partii Chrześcijańsko-Demokratycznej, Der Spiegel nr 12 z 19 marca 1975 r., nr 14 z 2 kwietnia 1973 r., Frankfurter Allgemeine Zeitung z 8 października 1974 r.

państw Trzeciego Świata. Trzeba jednak wymienić przynajmniej kilka najważniejszych z nich takich jak: Andheri - Hilfe, Arbeiterwohlfahrt, Deutsche Arztegemeinschaft für medizinische Zusammenarbeit, DESWOS (Deutsche Entwichlungshilfe für Sozialwohnungs - und Siedlungswesen), Deutsche Welthungerhilfe, Deutscher Akademischer Austauschdienst, Deutscher Caritasverband; Deutscher Volkshochschulverband, Deutscher Aussatzigen - Hilfswerk, Deutsches Rotes Kreuz, Eirene, Kindernothilfe, Kübel Stiftung, LIONS International Deutschland, Medico - International, ORT (Organisation for Rehabilitation trough Training), Sozial - und Entwicklungshilfe des Kolpingwerkes, Terre des Hommes Weltfriedensdienst. Instytucje te funkcjonują zgodnie z uchwalonymi w 1978 r. „Zadaniami współpracy w krajach rozwijających się między niepaństwowymi organizacjami specjalistycznymi, a Federalnym Ministerstwem Współpracy Gospodarczej". W 1982 r. te i inne organizacje prywatne otrzymały z budżetu państwa 29,1 mln DM[28]. Ich przedsięwzięcia związane są przede wszystkim z planami tzw. samopomocy oraz ze sferą szkolnictwa. Przykładowo zostanie szerzej omówiona działalność Deutsche Welthungerhilfe (Zachodnioniemiecka Pomoc dla Głodującego Świata) oraz Deutscher Akademischer Austauschdienst (Zachodnioniemiecka Służba Akademickiej Wymiany).

4.1. Deutsche Welthungerhilfe powstała w 1968 r., z inicjatywy Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa - FAO (United Nations Food und Agriculture Organization). Myślą przewodnią utworzenia tej instytucji była chęć zwalczania głodu i niedostatku artykułów spożywczych w krajach rozwijających się, poprzez pomoc finansowaną z datków. Pierwsza akcja przyniosła w 1968 r. 400 tys. DM[29]. W zestawieniu ze środkami uzyskanymi przez Kościół nie jest to suma duża. Dlatego też wypracowano nowe formy zdobywania pieniędzy m.in.:

- w 1970 r. pod protektoratem przewodniczącej Bundestagu A. Renger i innych czołowych polityków sprzedawano specjalną płytę tzw. Benefiz - Schallplatten. W ten sposób osiągnięto 2 mln DM i w następnych latach kontynuowano tę akcję z jeszcze lepszymi rezultatami;
- w 1974 r. prezydent RFN W. Scheel został protektorem Deutsche Welthungerhilfe i rokrocznie wzywał w telewizji i w radio do finansowego wsparcia tej organizacji w ramach tzw. Tygodnia dla Głodującego Świata (die Woche der Welthungerhilfe). Datki wzrosły wówczas do 5 mln DM;
- ówczesny przewodniczący Bundestagu, późniejszy prezydent RFN K. Carstens wziął udział w akcji „Wszystko dobre, co się dobrze kończy" („Ende gut alles gut"), polegający na nawoływaniu obywateli w okresie Świąt Bożego Narodzenia do dokonania przekazu na konto Deutsche Welthungerhilfe blankietem nadawczym w danym roku. Przedsięwzięcie to przyniosło 1,5 mln DM;

---

[28] Journalisten - Handbuch ..., op. cit. s. 178.

[29] Wszystkie dane statystyczne dotyczące Deutsche Welthungerhilfe zaczerpnięto z książki R. Schloze, Deutsche ..., op. cit. s. 114-115.

- sprzedawano wyroby rzemiosła artystycznego z różnych krajów rozwijających się w specjalnym sklepie „Dritte Welt Shop GmbH. W pierwszym roku działalności (1975) osiągnięto obroty w wysokości 40 tys. DM, a w dwa lata później już 550 tys. DM.

W rezultacie z 13 mln DM, którymi rozporządzała Deutsche Welthungerhilfe w 1977 r., połowa tej sumy pochodziła ze środków własnych. Warto również zwrócić uwagę, że z każdej uzyskanej marki, aż 92 fenigi przeznacza się bezpośrednio na realizację programu pomocy, 5 fenigów na przygotowanie akcji zbierania datków, 2 fenigi na kampanię informacyjną, a tylko 1 fenig stanowią koszty ogólne funkcjonowania tej instytucji.

Deutsche Welthungerhilfe środki uzyskane z budżetu państwa i akcji zbierania datków wykorzystuje na urzeczywistnienie tzw. programu pomocy natychmiastowej w krajach rozwijających się w przypadkach suszy, powodzi, trzęsienia ziemi i innych kataklizmów. Obok tego opracowano długofalowy program, w którym jako priorytetowe uznano; budowę urządzeń nawadniających dla zwiększenia produkcji rolniczej, wiercenie studni głębinowych, budowę przystani rybackich, utworzenie ośrodków szkoleniowych dla rzemieślników i rolników.

4.2. Deutscher Akademiescher Austauschdienst - DAAD powołano w 1950 r. w celu stworzenia, a następnie aktywnego popierania (nie tylko w krajach rozwijających się) międzynarodowych kontaktów pomiędzy wyższymi uczelniami oraz między naukowcami. Pieczę nad funkcjonowaniem DAAD sprawuje kuratorium, w skład którego wchodzą przedstawiciele różnych federalnych ministerstw, Zachodnioniemieckiej Konferencji Rektorów, Studentów i innych organizacji.

Działalność DADD polega przede wszystkim na rozdziale stypendiów:
- dla zagranicznych studentów i naukowców w uczelniach RFN;
- dla zachodnioniemieckich studentów i naukowców w prawie wszystkich krajach rozwijających się.

Oprócz tego DAAD pośredniczy także przy wysyłaniu zachodnioniemieckich nauczycieli akademickich za granicę i udziela poparcia młodym artystom.

Budżet tej instytucji zwiększył się z 50 tys. DM w 1950 r. do 100 mln DM w 1977 r. (w 1960 r. 8 mln DM, w 1965 r. 20 mln DM a w 1970 r. 60 mln DM), a liczba pracowników w analogicznym okresie wzrosła z dwóch do 250[30].

Uwagi końcowe

W rozwoju stosunków RFN i państwami Trzeciego Świata bardzo istotną rolę odgrywa zachodnioniemiecka pomoc gospodarcza. Umożliwia ona bowiem oddziaływanie na politykę gospodarczą i społeczną, na kształtowanie się struktur instytucjonalnych oraz poglądów elit rządzących, zgodnie z założeniami systemu polityczno-społecznego i gospodarczego RFN.

---

[30] Tamże, s. 117.

Przegląd najważniejszych zachodnioniemieckich instytucji prywatnych (liczba i różnorodność form organizacyjnych) współuczestniczących w urzeczywistnianiu, a także kształtowaniu polityki rozwojowej wobec krajów rozwijających się wykazały, że w RFN istnieją solidne podstawy do dalszego wzrostu znaczenia pomocy gospodarczej.

Większość instytucji prywatnych jest programowo zorientowana na realizację celów etyczno-humanitarnych. Świadczy o tym koncentracja działalności w dziedzinie służby zdrowia, oświaty, rolnictwa i drobnego rzemiosła, czy też w zakresie łagodzenia skutków kataklizmów. Istnieją również instytucje prywatne, które poprzez ścisłą współpracę z partiami politycznymi i innymi organizacjami społeczno-politycznymi, czy też poprzez oddziaływanie na środki masowego przekazu w państwach Trzeciego Świata osiągają z góry zaplanowane cele polityczne. Nie zmienia to jednak faktu, że zarówno te pierwsze, jak i te drugie, w ostatecznym rezultacie służą podstawowym interesom politycznym i gospodarczym RFN. Są one bowiem swoistym pasem transmisyjnym, za pomocą którego przekazuje się zachodnioniemieckie wzorce i rozwiązania (z różnych sfer życia społeczno-politycznego i gospodarczego), kształtuje się poglądy i przyzwyczajenia, tworzy się przychylny klimat dla RFN, jej polityki i obywateli. Działalność instytucji prywatnych, to także katalizator przemian w krajach rozwijających się, zgodnych z życzeniami zachodnioniemieckich kół politycznych i gospodarczych. Dlatego też efekty udzielonej pomocy gospodarczej państwom Trzeciego Świata, nie sposób zamknąć do wydatkowanych marek. Tym bardziej, że rząd RFN, przeznaczone z budżetu państwa środki finansowe rozdziela umiejętnie, bazując przede wszystkim na spontaniczności i przedsiębiorczości prywatnych instytucji. Dotowanie tych instytucji stwarza także możliwość i pośredniej ingerencji (o ile zachodzi taka potrzeba) lub stymulowania ich przedsięwzięć w pożądanym kierunku. Jest to mocna strona funkcjonowania zachodnioniemieckich instytucji prywatnych w dziedzinie pomocy gospodarczej dla krajów rozwijających się.